

УДК 791.43:821.0

Лещенко Г. А.

канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ЕКРАНІЗАЦІЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ ЯК ОБ'ЄКТ ІНТЕРМЕДІАЛЬНИХ СТУДІЙ

Одним з пріоритетних напрямів розвитку сучасної літературознавчої компаративістики, який поступово формує окрему наукову галузь, постає вивчення літератури у системі мистецтв та інших видів духовно-творчої діяльності. Ця галузь, що отримала назву «інтермедіальні студії»,

характеризується міждисциплінарністю і методологічним плюралізмом. Проблемно-тематичне поле дослідницького інтересу інтермедіальних студій включає найрізноманітніші прояви зв'язків літератури з іншими видами мистецтва, форми взаємодії між ними, характер і механізми взаємовпливів та діалогічних стосунків тощо.

До сфери наукових інтересів інтермедіальних студій входять такі проблеми як чисельні форми взаємодії різних видів мистецтва та проявів інтермедіальності, синтез мистецтв, різні типи екфразису, прояв мистецької креативності однієї творчої особистості у декількох сферах та ін.

Правомірно говорити про інтердисциплінарність та трансдисциплінарність інтермедіальних студій. Предмет інтермедіальних студій перебуває у одночасно площині наукового інтересу літературознавства, мистецтвознавства, культурології та/або соціальних комунікацій. Трансдисциплінарність цієї галузі сучасної компаративістики забезпечується тим, що її представники активно використовують інтегровані наукові підходи, що сприяє руйнації кордонів між окремими дисциплінами.

Екранізація літературних творів, як одна з форм прояву феномену інтермедіальності, виникає ще на зорі кінематографу. З плином часу вона не втрачає своєї популярності, збагачуючи рецептивний простір мистецтва слова все новими і новими інтерпретаціями творів, моделями їх мистецьких, перекодувань, оновлень, актуалізацій, переосмислень, трансформацій тощо. Якщо розглядати адаптацію роману до екранізації, то вона по суті є інтермедіальним перекодуванням, а його творче втілення (фільм) – міжмеміотичною проекцією.

Проблема встановлення естетичних кордонів виникає вже при перших спробах екранізації літературних творів і особливої актуальності вона набуває в наші дні, коли кіноекранізації класики все сильніше віддаляються від текстового першоджерела. Доцільно розглядати не тільки неминуче викривлення літературного твору в процесі його екранізації через те, що кіно промовляє іншою мовою, що відрізняється від мови літератури, а і те, що використання типових для культури постмодерна «технологій гри» все далі уводить фільм від класичного літературного тексту. Таким чином, в проблемі екранізації літературних творів, як у фокусі відображається цілий ряд проблем, актуальних для сьогоденної естетики, мистецтвознавства, культурології.

Безперечно, література та кіно говорять різними мовами, тож режисеру, як інтерпретатору-перекладачеві, потрібно виразити головну ідею твору, яку автор виразив за допомогою інструментарію літератури, але використовувати при цьому засоби кіномистецтва. Головною відмінністю кіно від літератури є те, що воно не залишає місця для уяви. Глядач отримує все у готовому вигляді, що частіше за все співпадає з баченням режисера або сценариста. Успішна екранізація означає не тільки буквальне слідування сюжету літературного

твору, але і вміння режисера проникнутися його духом і донести цю духовну спорідненість до акторів.

Важливою ознакою взаємного збагачення мистецтва слова й кіно можна вважати існування кінокритики, тому не дивним є той факт, що сьогодні існують численні відгуки про екранізації за літературними творами як у статтях журналів й газет, так і у мережі Інтернет.

Таким чином, виходячи з попередніх міркувань щодо цінності кіномистецтва крізь призму критичного світобачення, безсумнівним стає той факт, що найголовнішою цінністю взаємодії кіно й літератури є екранізування літературних творів, адже саме кіно дарує нове бачення слову й розкриває літературні дійства, героїв та події наново, доводить найпотемніші глибини літератури до широких мас. Це саме ті якості сучасного виду мистецтва, які визначають соціальні функції і його значення. Кінематографічне мистецтво справляє величезний ідейно-художній вплив на формування поглядів та переконань, естетичних смаків та почуттів, свідомості людей, їх духовної культури, а також визначає значний внесок у розвиток кращих традицій культурного буття сучасного світу.